

Șaptezeci de ani de la moartea lui Vasile Christescu

Alexandru DRAGOMAN*

Dacă în dimineața zilei de 26 ianuarie 1939 aș fi cumpărat gazetele atunci publicate în București, pe prima lor pagină aș fi citit anunțul, scris cu litere mari, că arheologul Vasile Christescu a fost omorât de agenții poliției. Pe 2 ianuarie tocmai împlinise 37 de ani. Dintre toate ziarele, cel mai mult mi-ar fi atras atenția, de o manieră șocantă, *Curentul*, deoarece reproducea o fotografie ce reda corpul neînsuflețit al lui Christescu, cu chipul plin de sângele scurs din rănilor produse de gloanțele care l-au izbit în față. În anii 1930, în interiorul disciplinei arheologice dar nu numai, aderența lui Vasile Christescu la Mișcarea Legionară nu reprezenta pentru cineva un secret. Notoriu era și conflictul dintre Legiune și regimul regelui Carol al II-lea. Probabil însă, necunoscut pentru cei mai mulți dintre noi ar fi fost faptul că, în septembrie 1938, în condițiile în care liderul Mișcării se afla încarcerat pe criterii politice, Vasile Christescu fusese numit șef al Legiunii, care acționa la acea dată în ilegalitate, opunându-se deschis dictaturii regale recent instaurate. Ce s-a întâmplat cu cadavrul lui Vasile Christescu aș fi aflat abia în 1940, după abdicarea regelui, citind ziarul *Buna Vestire* din zilele de Duminică, 27 octombrie, și Miercuri, 30 octombrie. Corpul său a fost dus mai întâi la Institutul Medico-Legal, iar apoi trimis la Crematoriul „Cenușa” și ars în prezența comisarului circumscripției 23 și a altor persoane, devenind urna nr. 4472. În numărul de Miercuri, aș mai fi citit că în ziua de 27 octombrie, resturile incinerate ale colegului nostru „de breaslă”, alături de alte victime ale represiunii carliste, au fost înhumate în cimitirul de la Predeal, în cadrul unei ceremonii solemne. Ca și astăzi, cel mai mult m-ar fi impresionat știrea conform căreia, printre oamenii adunați, se putea vedea și fetița lui Vasile Christescu, plângând.

Deși au trecut 70 de ani, cauzele morții premature a lui Vasile Christescu constituie, în cazul de față pentru arheologi, un subiect de reflecție asupra prezentului. Între activitatea sa profesională și cea socio-politică se observă, cred eu, o relație de simetrie: ambele sunt structurate de aceeași etică a responsabilității. Deși la prima vedere cele două domenii de activitate par a fi separate, ele au drept numitor comun implicarea și asumarea. În opinia mea, Vasile Christescu nu a făcut o diferență între practica profesională și acțiunea socio-politică, pentru el fiind fețe ale aceleiași monede. Chiar și în fața dictaturii și represiunii, el nu s-a ascuns în spatele imaginii de „om de știință” pe care i-o conferea prestigiul său academic, a refuzat să-și părăsească țara, deși avea posibilitatea de a pleca în Italia, nu s-a izolat de realitatea înconjurătoare, ci a continuat să (re)acționeze în conformitate cu idealurile sale, motiv pentru care, în cele din urmă, și-a pierdut viața. În contextul în care, în timpul regimului totalitar comunist, mulți dintre arheologii români s-au refugiat în turnul lor de fildeș, pretinzând că se ocupă strict cu „știința”, sau și-au modelat rezultatele în funcție de directivele Partidului, cu toții asistând pasiv la ceea ce se întâmpla în societate, poziția lui Vasile Christescu este cu atât mai contrastantă și de apreciat. Același lucru este valabil dacă ne uităm la România de astăzi, în care arheologii fie se complac într-o iluzorie și iresponsabilă izolare de contextul socio-politic, fie slujesc direct noua ideologie dominantă: europenismul și capitalismul liberal. Spre deosebire de așa-numitele elite culturale de dinainte și de după 1989, care au ridicat adaptarea la Sistem la rangul de virtute, Vasile Christescu a ales să se opună. Găsesc atitudinea lui ca fiind demnă de admirat, dar și un exemplu de urmat. De aceea, pentru mine cel puțin, sacrificiul lui Vasile Christescu nu a fost în zadar.

* Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, str. Henri Coandă, nr. 11, sector 1, 010667, București; al_dragoman@yahoo.com